

2es JORNADES DE BONES PRÀCTIQUES 2011

COMPETÈNCIES INTERPERSONALS. PROPOSTA FORMATIVA PELS ESTUDIANTS DE PRIMER DE GRAU D'EDUCACIÓ

Judit Fullana Noell
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament de Pedagogia
judit.fullana@udg.edu

Anna Planas Lladó
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament de Pedagogia
anna.planas@udg.edu

Carles Serra Salamé
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament d'Història i Història de l'Art
Carles.serra@udg.edu

Montse Castro Belmonte
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament de Pedagogia
montse.castro@udg.edu

Objectius

Un dels objectius de l'acció tutorial és ajudar els estudiants en el procés de trànsit a la universitat. Tal com indica Carretero (citada per Pallisera et al 2009) dins d'aquest objectiu general s'inclou el treball de tres dimensions: la *dimensió cognitiva*, que pretén ajudar l'estudiant a desenvolupar competències relacionades amb l'aprendre a aprendre; una *dimensió relacional-social*, que cerca ajudar l'estudiant a desenvolupar competències relacionades amb la comunicació i les relacions interpersonals, i una *dimensió professional*, encaminada a afavorir el desenvolupament de competències vinculades a l'organització del temps, la gestió personal i el desenvolupament professional. La professió d'educador/a social exigeix un bon domini de les competències comunicatives, especialment la comunicació interpersonal, que constitueix la base de l'establiment de les relacions educatives. Essent una de les dimensions bàsiques del treball educatiu, el repte des de la formació està en com tractar-lo ja des del primer curs, tenint en compte que els estudiants no fan pràctiques externes fins al tercer curs. L'experiència que presentem se situa en *el treball de la dimensió relacional-social* durant el primer curs de Grau d'Educació social de al UdG, mitjançant l'acció tutorial. Els estudis de Grau d'Educació social tenen assignats a primer curs dues competències vinculades a la dimensió relacional:

- Comunicar-se oralment i per escrit amb destresa i fluïdesa en la llengua de l'entorn professional
- Establir i mantenir relacions interpersonals

Centrem la presentació d'aquesta experiència en el treball d'aquestes dues competències.

Desenvolupament

L'experiència es desenvolupa dins d'un mòdul obligatori, de 6 crèdits, de caràcter anual. Els estudiants estan organitzats en 4 grups (d'aproximadament 15-18 estudiants), cadascun amb un/a tutor/a al llarg del curs. El mòdul s'organitza en 12 sessions quinzenals, de 2 hores, amb el grup petit, i 11 sessions d'1 hora amb tot el grup.

Aquest mòdul integra les accions que s'organitzen a primer curs per a l'acció tutorial dels estudiants de nou ingrés, facilitant la seva orientació en la seva incorporació al món universitari, i incidint en competències professionals que es convertiran en bàsiques per la seva vida professional. S'estructura en tres unitats formatives, que es van treballant al llarg del curs, no de forma seqüencial sinó que es van introduint totes tres a través de diferents activitats.

Dins de la unitat formativa 1 un dels aspectes a treballar són les habilitats d'aprenentatge autònom i, dins d'aquestes, s'incideix en la comunicació oral i escrita. La unitat formativa 2 tracta el tema de la comunicació interpersonal i inclou temes com el procés de comunicació, la comunicació verbal i no verbal, elements per una comunicació efectiva, els estils de comunicació, la comunicació assertiva i les habilitats de comunicació. La unitat formativa 3 es centra en el treball en equip a la universitat com a espai d'aprenentatge de competències professionals de l'educador social, la resolució de conflictes en l'àmbit acadèmic, aportant eines per a la reflexió i la millora d'aquests aprenentatges.

L'enfocament global del mòdul és treballar a partir d'activitats presencials, individuals o en grup, que permetin a l'estudiant vivenciar i experimentar en relació als diferents temes, de tal manera que els aspectes teòrics s'introdueixen a partir de les activitats d'aprenentatge que es realitzen. Les competències del mòdul es treballen a partir de l'adquisició de coneixements (bàsicament amb les lectures recomanades i la integració d'aquests coneixements en els diferents treballs d'anàlisi escrits), l'observació (de situacions de vida quotidiana, del visionat de pel·lícules o documentals), la posada en pràctica a través de dinàmiques grupals i exercicis en les sessions presencials de grup petit, i la reflexió i l'anàlisi tant dels coneixements com de les observacions a partir de treballs dirigits i activitats dinàmiques realitzades a l'aula.

A continuació exposem amb una breu referència les activitats que es desenvolupen al llarg del curs relacionades amb cada una de les dues competències que hem esmentat:

Competència	Títol de l'activitat	Tipus d'activitat	Descripció
Comunicar-se oralment i per escrit amb destresa i fluïdesa en la llengua de l'entorn professional	Lectures	Treball dirigit	Lectura d'un llibre
	Com millorar l'elaboració de documents escrits	Presencial	Activitat orientada a donar alguns recursos per a la generació d'idees per a la construcció de textos escrits: trobar paraules relacionades; pluja d'idees i ordenar-les per a la construcció d'un text; organització d'un text en paràgrafs.
	Com millorar l'elaboració de documents escrits	Treball dirigit	Redacció de 600 paraules amb el títol: <i>"L'educació, ¿una eina per transformar la societat?"</i> .
Establir i mantenir relacions interpersonals	Habilitats de comunicació oral	Part treball dirigit i part treball presencial	L'activitat consisteix a preparar individualment una exposició oral, d'un màxim de 7 minuts sobre un tema proposat. Per a la preparació cal llegir dos llibres recomanats. Després de la presentació oral, el professorat i els companys comenten les observacions fetes, tenint en compte els aspectes de comunicació treballats. Cada estudiant elabora un document d'autoavaluació d'entre 2 i 4 pàgines en què reflexiona sobre la seva presentació oral, què n'ha après, quins aspectes cal mantenir i tenir en compte de cares a altres presentacions, i quins aspectes caldria millorar.
	La comunicació interpersonal	Presencial	Es realitzen diferents activitats i dinàmiques de grup a l'aula per tal d'estimular la reflexió sobre els aspectes implicats en la comunicació interpersonal. Una d'elles consisteix a donar un dibuix geomètric a una persona i aquesta li ha d'explicar a una altra, d'esquenes, com es fa el

			dibuix. La resta del grup observa. A partir d'aquí cada estudiant ha d'escriure una reflexió sobre què li suggereixen les diferents activitats en relació a la comunicació interpersonal.
	Observació d'una reunió de grup	Una part treball dirigit, una part treball presencial.	Els estudiants, en grups de 4, han de: 1. Enregistrar un vídeo d'una reunió de treball en grup. 2. Observar la comunicació interpersonal i el treball en equip que s'estableix. 3. Fer una presentació oral de 15 minuts. Els estudiants han de seleccionar fragments de vídeo i comentar-los des de la perspectiva del que s'ha tractat a la classe i de les lectures fetes.
	La comunicació a partir de recursos audiovisuals	Part no presencial i part presencial	Els estudiants seleccionen fragments de pel·lícula que il·lustrin temes i aspectes relacionats amb la comunicació interpersonal. Es fa una presentació oral en què cada grup d'estudiants exposa i explica els fragments de vídeo o de pel·lícula seleccionats. Els companys fan les seves aportacions i comentaris. Cada grup elabora un document escrit que inclou les reflexions sobre comunicació interpersonal.
	Realització d'un debat	Part treball dirigit, part presencial	Els estudiants preparen un debat sobre un tema suggerit pel professorat. L'activitat inclou una tutoria de preparació del debat amb el professor, la realització del debat en la data assenyalada, un document de reflexió -un per als que han participat en el debat i un altre per als que l'han observat- en què cal destacar els aspectes comunicatius.

Per avaluar els estudiants es realitza un portfoli que inclou aquestes activitats i d'altres que es treballen en el mòdul, i una prova escrita individual. Cada activitat té els seus criteris d'avaluació i el professorat disposa d'una rúbrica per valorar-les¹. El portfoli val un 70% de la nota final i la prova escrita individual un 30%. Cal dir que per tal d'aplicar aquest sistema d'avaluació els estudiants han d'haver assistit a un mínim d'un 80% de les sessions presencials del mòdul.

Avaluació de l'experiència

Per a l'avaluació del mòdul (2009/2010), disposem d'informació a través de qüestionaris de valoració dels estudiants, de les sessions de valoració de cada semestre realitzades amb els estudiants i de la valoració de l'equip de professors a partir de les actes de les diferents reunions i de l'informe final del mòdul (2009/10 i 2010/11). També disposem de la valoració de l'assoliment de competències i notes finals dels estudiants (2009/10). La valoració global que els estudiants fan del mòdul és positiva. En una escala d'1 (valoració baixa) a 10 (valoració alta), els estudiants valoren amb una mitjana de 7,7 els aprenentatges realitzats seguit d'un 7,5 de la metodologia i la programació general. Consideren que les sessions en grup petit faciliten el coneixement dels companys i estimulen la participació a l'aula. La bibliografia recomanada i la utilització del material són les valoracions més baixes (6 i 6,8, respectivament), aspectes que pel curs 2010/11 ja s'han modificat².

Conclusions

El treball de les competències comunicatives implica incidir en els components actitudinals que són molt importants per als futurs educadors socials i que suposen un repte per a la formació universitària. Introduir aquestes competències a primer curs contribueix a fer que els estudiants s'adonin de la seva importància per a l'exercici de la professió, els ajuda a ser més observadors i

¹ Per raons d'espai, aquestes eines d'avaluació s'exposaran en la presentació oral de la comunicació.

² En la presentació de la comunicació es presentaran els resultats dels qüestionaris del curs 2010/2011

a conèixer-se més a sí mateixos en relació a les seves habilitats comunicatives per establir relacions interpersonals. Per dur a terme aquest treball, que caldrà continuar en els cursos posteriors ja molt més vinculat a les pràctiques externes, resulta d'utilitat partir de les situacions relacionals quotidianes, que esdevenen en l'àmbit acadèmic, com ara situacions de treball en equip o activitats especialment pensades per estimular l'observació, l'anàlisi i la reflexió.

Igualment, pel que fa a la comunicació escrita i oral, el mòdul contribueix a què l'estudiant prengui consciència de la importància que té aquesta qüestió. Permet identificar mancances i orientar l'estudiant perquè emprengui accions concretes per millorar la seva expressió escrita i oral, en un entorn més segur per practicar les presentacions orals senzilles que seran comentades i analitzades pels seus companys, pel professor i per ells mateixos.

Pel que fa a la docència, l'estructura del mòdul suposa canvis metodològics en dos àmbits: un, l'organització dels grups i, dos, les tasques docents. L'organització en grups petits permet fomentar una diversitat de dinàmiques grupals, estimulants d'aquesta manera la participació activa dels estudiants a l'aula. També facilita generar una dinàmica de tutories i funcionar com a entorn segur on es pot iniciar un procés que porti l'estudiant a la integració del seu aprenentatge pràctic amb l'aprenentatge de tipus acadèmic. Per aconseguir-ho, el professorat esdevé facilitador de l'aprenentatge dels estudiants, més que un expert en una determinada àrea. El paper del professor consisteix a ajudar els estudiants a donar sentit a les diferents experiències, a vincular les observacions, experiències i vivències, reals o simulades, amb aspectes teòrics relacionats amb la comunicació, ajudant-los, d'aquesta manera, a realitzar un aprenentatge més significatiu i a incidir en els aspectes actitudinals. Aquest treball que s'inicia a primer curs és necessari perquè en els cursos posteriors es pugui seguir treballant en aquesta línia amb un nivell progressivament més alt d'aprofundiment.

A més del paper dins el grup, el professorat del mòdul treballa de forma coordinada amb l'objectiu d'organitzar el treball dels grups, plantejar els objectius i els continguts a treballar, intercanviar punts de vista, posar en comú metodologies i donar-se suport mútuament en el paper que han de desenvolupar dins el grup d'estudiants.

Bibliografia

Pallisera, M.; Fullana, J.; Guiu, E.; Planas, A.; Serra, C.; Soler, P.; Tesouro, M. (2009). *La tutoria a la universitat. Una proposta de pla d'acció tutorial*. Girona: Universitat de Girona